Kaj bo s šoštanjsko usnjarno?

Potrebna je pomoč

ŠOŠTANJSKI USNJARJI SO SE ZNOVA ZNAŠLI V TEŽKEM POLOŽAJU

Tako v Delu kot v Večeru sta bila objavljena dva prispevka, ki govorita o likvidaciji ene najstarejših tovarn v Jugoslaviji. Ker pa stanje vendarle ni tako preče, da bi lahko govorili o likvidaciji, a je vendar spričo splošnih težav usnjarske industrije kritično, smo obiskali predstavnike kolektiva, ki je že dobre pol leta pod prisilno upravo.

Če na kratko povzamemo zaključni račun za lansko leto, potem res ugotovimo izgubo 230 milijonov, vendar pa trenutno stanje ne daje osnovo, da govorimo o likvidaciji ali preusmeritvi proizvodnje. Prav zato so se v ponedeljek popoldne sestali člani osnovne organizacije ZK, sindikata ter ZMS šoštanjskih usnjarjev ter povabili na razgovor tudi predstavnike občinske skupščine.

Tovarna usnja v Šoštanju je zaradi obvez do Derme-Koteks v Zagrebu (medrepubliška integracija) prišla v zagato, da ni mogla izkazati svojega izvoza, ker je svoj izdelek prodajala preko Derma-Koteks; prav to pa je sedaj najbolj občutljivo, ker nima možnosti za dovoljno devizno participiranje in je s tem prepuščena v večji meri domačim dobaviteljem surovih kož, ki so ob sproščenih cenah svojim artiklom naravnost izkoristili obstoječe stanje. Tako je cena surovih kož za kilogram kar iz dneva v dan rasla in je poskočila od 320 dinarjev na 700 do 800 dinarjev. To stanje je v enaki meri prizadelo celotno usnjarsko industrijo, čeprav je v celoti daleč prekoračila svoje izvozne obveznosti. Cena surovih kož na inozemskem trgu je dokaj nižja in le z izpolnjevanjem obveznosti devizne banke, torej z dovoljnimi deviznimi sredstvi, bi lahko usnjarska industrija zatrla težnje domačih dobaviteljev surove kože. Poleg tega pa je osnovni razkorak v tem, da je cena surovih kož sproščena, cena usnja pa kljub intervencijam plafonirana. Tako večina usnjarskih podjetij dela z izgubo, dela z višjo proizvodno kot prodajno ceno!

Sicer drži, da prav šoštanjski usnjarji nimajo v tej situaciji zavidljivega položaja, kajti lanskoletno stanje, ko je kolektiv zaradi nepokritih osebnih dohodkov prišel pod prisilno upravo, jih še vedno drži v mejah izgube kot dediščine.

SANACIJA

Če govorimo o sanacijskih potrebah šoštanjskih usnjarjev, potem moramo govoriti o potrebi podaljšanja anuitet, ki letos zapadejo (250 milijonov!), tako da prva anuiteta novega kredita zapade čez dve leti; da se dodeli investicijski kredit za nabavo strojev (200 milijonov!) z odplačilnim rokom 10 let po najnižji obrestni meri; da dobi podjetje 1,2 milijona dolarjev za letošnje leto za nabavo surovih kož in pomožnih materialov in prav tako za leto 1966 isto vsoto (dodelitev za dve leti je potrebna zato, da bi podjetje v tem času pridobilo zunanje tržišče za izvoz svojih izdelkov in bi potem lahko v celoti prišlo na devizno samofinanciranje!). Prav tako pa je važno, da usnjarji čimprej uspejo v prizadevanju za sprostitev cen usnja, kajti pritisk domačih dobaviteljev je tolikšen (ob sprostitvi so uskladili cene surovih kož za 300 odstotkov!), da ni vprašanje likvidacije šoštanjske usnjarne ob takih pogojih, temveč vprašanje likvidacije celotne usnjarske industrije v Jugoslaviji.

DOSLEJ BREZ IZGUBE

Morda še to: tovarna usnja v Šoštanju predstavlja okrog 9 odstotkov usnjarske proizvodnje Jugoslavije, skupaj s Konusom (pod čigar prisilno upravo je!) pa okrog 20 odstotkov, kar ni malo. In še to: kljub vsem podedovanim težavam in spričo kritičnega stanja zaradi nabave surovih kož je usnjarna v Šoštanju uspela že v novembru lani proizvajati s pozitivo in sta celo letošnja prva dva meseca kar v redu, saj krijejo stroške z dobičkom. Šele v marcu se je pojavilo vprašanje nastajajoče dnevne izgube v višini od 1 do dveh milijonov — kar pa niti ni takšna pereča zadeva, saj ima celo Konus v usnjarski dejavnosti celo nekaj večjo dnevno izgubo.

In sestanek usnjarjev. Zaskrbelo jih je, ker stanje ni rožnato, zaskrbelo, ker so v letošnjem letu za dober mesec prenehali z namakanjem kož, kar pomeni, da bo vsak čas nastopil trenutek, ko bo medfazna proizvodnja zaključena in bo nastopilo vprašanje, kaj delati, zaskrbelo jih je, ker imajo na zalogi okrog 47 ton surovih kož, kar predstavlja le štiridnevno namakanje in ker cena domačim surovim kožam še kar raste, medtem ko imajo premalo deviznih sredstev za nabavo cenejših kož. In zato, ker je bila beseda »likvidacija« lansirana v javnost. Pa ne le zato: 650 delavcev in uslužbencev si kroji svoj kruh v usnjarni in okrog 2.000 je občanov, ki bi bili ob morebitni likvidaciji tako ali drugače prizadeti. Navsezadnje pa niti ni tako sentimentalna ugotovitev, da je vprašanje, katero podjetje bi sprejelo ljudi, ki imajo le še nekaj let do upokojitve, ki so v usnjarni pustili svojo mladost in moč, (takih je v šoštanjski usnjarni dobra tretjina).

POVZETEK Z IZREDNEGA SESTANKA

»V usnjarni je zavladalo malodušje«, je v svojem poročilu omenil tovariš Piatarič (namestnik vršilca dolžnosti prisilnega upravitelja).

In predsednik občinske skupščine Ludvik Mali: »Ko smo videli zaključni račun, smo se pričeli meniti, kako bi stvar rešili in prišli do zaključka, da so tri možnosti: prisilna likvidacija, postopna likvidacija ali postopno zmanjšanje proizvodnje.. Ker nihče ne more garantirati, kdaj bo usnjarna prišla na zelo vejo in ker je vprašanje, kdo naj krije izgubo, potem je prav, da imajo ljudje drugje zagotovljen zaslužek.

O vprašanju, da ste vsa leta dajali sredstva družbi, menim, da dajejo vsi. Vse je odvisno od vašega gospodarjenja. Če bi se zanimali za stranske proizvode, torej za postopno preusmeritev, potem pač ne bi zašli v ta položaj. Če bi se TUS in KONUS združila, gotovo ne bi prišlo do tega. Takrat smo svetovali, a nas niste upoštevali. Krivi pa smo vsi toliko, kolikor bi vsakdo od nas lahko takrat bolj vplival. Tu se srečujemo s podobnim slučajem kot v termoelektrarni, kjer smo že nekajkrat predlagali združitev z RLV in EKK, a so nam dejali, kdo je tisti, ki si upa s tako idejo priti v kolektiv, češ da pač mora ta ideja zrasti v kolektivu samem. Nihče pa ne ve, kako se bodo gibali normativi premoga, ki bo lahko vrgel termoelektrarno iz tira.« (Citirano iz 2. in 3. strani zapisnika izrednega sestanka v usnjarni!).

Tone Močilnik (podpredsednik občinske skupščine Velenje): »Vsi govore o težavah v tovarni usnja v Šoštanju in prav zato ste vi poklicani, da teh težav ne večate. Potrebna je izredna disciplina in kvalitetno delo. Zavedati se morate, da v primeru prisilne likvidacije pride do odpovedi vsem. Če pa boste dobro delali, potem je rešitev možno iskati časovno. Pomagati morate tudi vi in iskati pot, ki bo najboljša. Prav je, da zreduciramo proizvodnjo in ostanemo pri tistih proizvodih, ki nimajo plafoniranih cen. Na ta način bi ostalo okrog 50 odstotkov zaposlenih, za ostale pa bi poiskali ustrezno rešitev. Najlažje bo rešiti problem zaposlitve ženske delovne sile s preusmeritvijo. Izogibati se moramo malodušja, ki lahko pripelje do prisilne likvidacije.« (4 stran zapisnika).

Tovariš Kovač (predsednik občinskega sindikalnega sveta Velenje): O likvidaciji sploh ni govora. Če pa bi prišlo do najhujšega, potem je prav, da smo na to pripravljeni.« (4. stran zapisnika).

In zaključek sestanka. Dogovorili so se za množičen sestanek, ki naj bi bil še ta teden in na katerem se bodo skupaj pogovorili o tem, kako bodo rešili problem.

POTREBNI SO NORMALNI POGOJI

Kaj pa menijo o nastalem položaju v usnjarni strokovjaki te tovarne?

Tone Arzenšek: Ko govorimo o trenutni situaciji moramo dodati, da nima zveze s prejšnjo, to je tisto, ki je kolektiv privedla pod prisilno upravo. Sedanje stanje je zadeva celotne usnjarske industrije pri nas. Pred dobrimi devetimi meseci so se sprostile cene surovih kož na domačem tržišču, medtem ko so cene usnja ostale plafonirane. Žal je devizna situacija takšna, da nismo mogli dobiti deviz za investicijo na domačem trgu (to je uvoz kož!). Tako je pač, da stane za določene usnjarske proizvode surova koža več kot lahko tovarna dobi za gotov izdelek.

S prodajo zaenkrat tovarna nima nobenih težav. Nismo pa dobili devizne kvote, ki bi jo rabili in to zato, ker je lani naše izdelke prodajala Derma-Koteks (tudi v izvoz!). Naša tovarna bi lahko delala z dobičkom kot vse ostale tovarne usnja pri nas, v kolikor se stanje za nabavo surovih kož ali pa cena usnju normalizira.«

Madranič: »Gre predvsem za našo tovarno. Usnjarska industrija je trenutno v slepi ulici. Pri rešitvi pa bomo gotovo prav tako tretirani kot ostala usnjarska podjetja, kajti kakor hitro se bo stanje normaliziralo, bi za nas znova vse ugodnejše. Nedvomno bi z izpadom (likvidacijo ali preusmeritvijo naše proizvodnje) tovarne usnja v Šoštanju prišlo do pomanjkanja raznih izdelkov tehničnega usnja, ki so posebna specialiteta naše usnjarne.

Ni pa nobena novost, da je usnjarna v Šaleški dolini precej deplasirana, čeprav je bila še do leta 1960 ena najbolj donosnih usnjarn v Jugoslaviji. Vem, da na tem, kar je bilo ne moremo graditi. Toda stanje samo ni tako pereče, da bi bila potrebna preusmeritev. In zakaj je naša tovarna postala tako nenadoma nerentabilna, da bi jo bilo treba zapreti? Res je, delali smo s starimi stroji, imeli smo urejene norme, znan je bil naš dober tehnični postopek, kot vegetabilci imamo izredno dobre izkušnje in prav tako v zadnjem času pridobivamo na kvaliteti kromovega usnja. Zaenkrat je naša interna težava le oddelek Krom II, kjer organizacija najbrž še ni čisto v redu.«

Aleksander Samobor: »Naša tovarna je sposobna ob normalnih pogojih uspevati in se rešiti vzdevka, da je »gospodarski bolnik« občine. Enotnost, disciplina, stalna izboljšava organizacije dela, to nam je sedaj potrebneje kot kdajkoli.«

Tomo Hudoletnik: »Opozoril ba na to, da je stanje negotovosti zelo škodljivo. Imamo nedopustno visok odstotek bolnih — 12 odstotkov. In če natančneje pogledamo, za kakšne bolezni gre, ugotovimo, da je večina bolezni živčnega izvora. To pa je dovolj zgovorno, saj kaže, da stanje negotovosti žanje pogubne rezultate kot druge nelazljive bolezni.«

Tako nekaj mišljenj kot prispevek k težavnemu položaju, kot ga in ga bodo še nekaj časa preživljali šoštanjski usnjarji. Nedvomno je prav sedaj bolj kot kdajkoli poklicana občinska skupščina in vsi družbeno politični forumi v občini, da skupaj rešujejo to stanje in to čim bolje in čim gospodarneje. Mišljenja so različna in mnogo strpnosti ter sodelovanja in resnično človeškega razumevanja bo potrebno, da rešimo zadevo s stališča splošnih družbenih in delavčevih, samoupravljalčevih koristi, nikakor pa ne iz ozkih zornih kotov koristi in hotenj različnih panog gospodarstva.

J. Klančnik

Lepo vreme v zadnjih dneh je prebudilo mrtvilo kmečkih del, ki je vladalo čez zimo. Kmaj je sneg dodobra skopnel, že so traktoristi braslovske ekonomske enote žalskega Kmetijskega kombinata s traktorjev sneli maščobo s katero so jih konzenrvirali in začeli s pomladnimi deli. Ker so njive še prevlažne so začeli s škropljenjem sadnega drevja. Delo jim je otežkočal veter, ki je odpihoval škropivo, tako da je delavec moral vlagati precej truda, da bi svojo delo opravil čim bolje.

Foto: J. Sever

NEVSAKDANJA, GRENKA ZGODBA

MOJA AMERIKA: KRUH IN KRIVICA

(Nadaljevanje iz prejšnje številke)

Takrat sem bil še mlad in sem se po številnih priložnostnih službah in nemirnem iskanju ustalil šele v Clayton Washingtonu. Sprejeli so me v keramično tovarno in začel sem premišljevati o tem, da bi se osamosvojil. Čutil sem se dovolj sposobnega, kupil sem si zemljišče v bližini mesta in pričel s počasno, a vztrajno gradnjo male keramične peči v bližini prometne ceste. In tako sem 1925. leta pričel s samostojno proizvodnjo keramičnih izdelkov. Sprva so bili potrebni hudi napori, ko pa so ljudje spoznali moje izdelke, sem imel vedno sproti ali že vnaprej prodane svoje izdelke. Amerikanci niso poznali nekaj finega, lepega in so bili nad mojimi izdelki navdušeni.

Posel je dobro tekel. Bil sem srečen in zadovoljen. Poročil sem se in družina se je pričela množiti. 1929. leta pa sem kupil večjo tovarno v Dishman Walhu in vse je bilo v redu do 1932. leta, ko je nastopilo leto velike krize. Vedel sem, da tudi meni ne bo prizanesla in ker sem se počutil ogroženega, sem se hotel zavarovati s tem, da si kupim zemljišče kot vrednost, ki je kriza ne more uničiti.

Še danes se spominjam, kako sem odšel v kletne prostore in prinesel v dnevni prostor vse svoje prihranke ter jih razgrnil po mizi. Razdelil sem na polovico ter dejal soprogi. »Dlje časa me ne bo? Grem v Kalifornijo in bom tam kupil zemljišče. Najraje bi kupil zemljo v zlatonosnem področju ob pritokih Sacramenta.«

Ali si lahko predstavljate, kaj je pomenila prihajajoča kriza? Čez noč so obubožali bogati in siromašni. Armada brezposelnih je rasla, obupanci so hiteli iz kraja v kraj in iskali rešitve, iskali zaposlitve, iskali droben kos kruha; številni so hiteli na zahod, da si zagotovijo obstanek svojih sredstev z nakupom zemlje. Mrzlica kopanja zlata se je širila kot drobna rešilna bilka. Vlaki so bili prenapolnjeni, vsi so hiteli, vsi odrivali drug drugega in prokleto malo je veljala koža posameznika.

Imel sem srečo, na svojem potovanju sem slučajno v mestu Reedingu videl zakoličene parcele za prodajo. Poiskal sem lastnika, advokata, ki ga je kriza prisilila, da je začel s prodajo posestva. Odločil sem se za 100 arov zemljišča ob glavni magistrali, ki povezuje Kanado z Mehiko. Za zemljišče sem plačal 500 dolarjev. Nekaj časa sem se zadržal v Reedingu, da sem uredil vse pravne zadeve in dal svoje svoje zemljišče v najem. Takrat niti slutil nisem, da sem slučajno izbral zemljo, ki je čez nekaj let postala dragocena. Že nekaj let po nakupu sem dobil različne ponudbe za prodajo in to v višini do 10 tisoč dolarjev. Takrat sem zvedel, da v bližini gradijo termoelektrarno in železnico. Moje zemljišče je torej pridobivalo na vrednosti. Zakupnik ali najemnik mojega zemljišča je bil Fred Carmona. Žal pa sem šele po nekaj letih zvedel, da je na mojem zemljišču zgradil restavracijo, hlev za jahalni klub, štiri hiše, ter delavnico za popravilo avtomobilov. To pa sem izvedel šele 1938. leta, ko je najemnik mojo pogodbo, ki je še veljala za 9 mesecev prodal bogatašu, lastniku podjetja Shasta dam (lesna industrija), ki je porušila vse objekte na zemljišču in četrtino spremenila v namakalne bazene.

(Nadaljevanje prihodnjič)

DRUŽBENI PLAN KONJIŠKE OBČINE

Umirjenejši tempo proizvodnje

V KONJIŠKI OBČINI RAZPRAVLJAJO TE DNI O OSNUTKU DRUŽBENEGA PLANA KOMUNE. PO ZBRANIH PODATKIH IN ANALIZAH ZA LANSKO LETO LAHKO PRIČAKUJEMO, DA SE BO OBSEG PROIZVODNJE V GOSPODARSTVU POVEČAL ZA OKROG 8,7 ODSTOTKA. NAJVEČJE POVEČANJE PREDVIDEVAJO V TOVARNI UMETNIH BRUSOV »COMET« V ZREČAH IN TO KAR ZA 39 %.

Zanimivo je, da v konjiški občini menijo, da družbeni bruto proizvod, družbeni proizvod in narodni dohodek letos ne bodo tako močno naraščali kot v preteklih letih. Letos bo največji delež v tej nalogi prevzela obrt, ki bo družbeni bruto proizvod povišala za 28 odstotkov, najmanj pa gozdarstvo — za nekaj več kot 2 odstotka.

Izvoz naj bi se povečal za dobrih 12 odstotkov. Več kot polovico vseh izvoznih količin bo izvozila usnjarska in industrija, okrog petino vsega izvoza bo opravila lesna industrija, kovinska pa le za dobrih deset tisoč dolarjev. V vseh teh podatkih pa niso zajete količine, ki jih bodo izvozili samostojni obrati podjetij, ki imajo sedež sicer v konjiški občini, obrate pa drugod. Njihov delež je namreč tudi precejšen, saj bodo izvozili za okrog 800 tisoč dolarjev proizvodov.

Tudi zaposlovanje novih delavcev bo letos umirjenejše kot v preteklih letih. Po predlogu družbenega plana pa bo treba posvetiti vso pozornost produktivnosti, ki naj bi se zvišala za več kot deset odstotkov.

O predlogu družbenega plana bodo v kratkem razpravljali tudi volivci na zborih občanov. Za tem pa ga bo občinska skupščina — dopolnjenega s predlogi in pripombami — sprejela proti koncu tega meseca.

V. L.

Anketa po vzoru Lepega mesta

— Tovariš, imate tuberkolozo grla, cerozo jeter, raka na dvanajsterniku, rano na želodcu, izpah kolka, zlom ključnice in ploske noge. Za kateri dve bolezni bi se odločili, da vam jih pozdravimo?

ODMEV

saj ta dva procenta včasih celo presežeta deset procentov tega, kar prodajalec na tržici proda. Stojnino nam zaračunajo 100 do 180 dinarjev, izkupička pa imam morda za 1500 do 1800 dinarjev. Če od tega odštejem še vožnjo, mi ostane zelo malo. Na trgu pa tržni nadzornik brska po naših cekrih in košarah, pa ne bi bilo čudno, če bi ga katera prodajalka dregnila v nos. Naj tudi naši ocenjevalci stojnine delajo bolj pravično, ne pa tako oderuško. Mi bi lahko to, kar prinesemo na trg, sami pojedli, toda denar tako zelo potrebujemo! Želimo si torej pravičnejšega določevanja stojnine in to, da dveh odstotkov ne bi zaračunavali od prineženega, temveč od prodanega blaga.

Franc Cvirn
Pristava

KOMU SO STEBRI PONOS?

Kozjansko z Bohorjem je mikavna turistična pokrajina, ki jo predvsem v poletnih mesecih obišče mnogo tujcev. Le-ti bodo dobili svojstven vtis v prijaznem Lesičnem, kjer nasproti nove, lepe šole stojijo stebri, ki bi naj služili za hleve. Radoveden turist se bo spraševal, čemu stojijo tu.

Prepričan sem, da se marsikateri prebivalec Lesičnega sramuje teh spomenikov negospodarske investicije in malomarnosti vodstva KZ Smarje pri Jelšah, ki ne poskrbi za ureditev oziroma dograditev.

Rok Leskovšek
Velenje